

Ivan Klášterský:

Príspevek k poznání jihočeských růží (Horaždovicko)

Není toho mnoho známo o jihočeských růžích. Jen tu a tam ve floristických příspěvcích se objeví občas několik, zpravidla zhruba zařazených nálezů, ale častěji je patrné, že se florista vyhýbal růžím i tam, kde ostatní vegetaci prohlédl důkladně. Proto jsem s radostí uvítal malou zásilku sběrů, kterou mně před lety poslal k určení řed. V a n ě ě k z Horaždovic. V materiálu byly některé zajímavější kusy, než bych očekával, ale jen studium živých rostlin na místě mohlo dát určitou jistotu o jejich pravé příslušnosti. Ke krátké návštěvě Horaždovicka jsem našel čas teprve r. 1955 a až nedávno jsem mohl dokončit zpracování toho, co jsem viděl a nasbíral.

Ještě z jednoho důvodu jsem měl zvláštní zájem právě na návštěvě tohoto kraje. V době živého floristického výzkumu Čech, po vydání Čelakovského Prodrumu, pracoval v tom směru pilně také horaždovický občan Fr. Xav. C e l e r i n a v Čelakovského Resultatech, počínaje r. 1887 (vydán téhož roku), jsou výsledky jeho floristické činnosti v okolí rodného města. A hned v tomto prvním Resultatu (str. 633 a 669) pojednává Čelakovský dost obsáhle o Celerinovu nálezu *Rosa mollissima* F r i e s (*R. ciliato-petala* K o c h), druhu — jak praví — pro Čechy novém. Čelakovský se o růže příliš nezajímal; jeho klasickému, linnéjsky širokému pojmání druhu byl cizí a možná přímo nesrozumitelný tehdejší způsob popisování set druhů v tomto polymorfním rodě a tak svěčil překontrolování nálezu rakouskému rhodologu dobrého jména, H. Braunovi.

Revisní etiketa Braunova je přiložena v herbářích Národního musea v Praze k položce no. 15.321, sbírané Celéřinem „u Horaždovic“ v červenci r. 1887 a revisní výsledek zní: *Rosa mollissima* F r i e s var.

Původní etiketa, vypsaná vesměs rukou Čelakovského, nese jméno *Rosa tomentosa* (S m.) A u t t. (neškrtnuto), pod ním v závorce *R. umbelliflora* S m. (škrtnuto); jiným inkoustem, patrně později, po revisi Braunově, je připsáno nad prvním jménem *mollissima* F r. a vedle druhého v závorce *R. ciliato-petala* K o c h. Čelakovský tedy sám nejprve určil rostlinu jako *R. tomentosa* (S m.) A u t t. a později připsal určení Braunovo, svoje však neškrtnul. Jak z toho, tak ze statí v Resultatu je docela dobře patrné, že Čelakovský nebyl Braunově revisi úplně přesvědčen a že se na pevném názoru neustálil. Svědčí to o jeho výborném taxonomickém „čichu“. Naprosto nedostatečná znalost nynější subsektce *Vestitae* v tehdejší době a zmatek v jednotlivých popisech druhů a v synonymice byl by vyžadoval dlouhého a podrobného studia na velkém materiálu z celé Evropy, který snad tehdy nebyl ještě vůbec nikde shromážděn.

Teprve později A. Braun sám a pak Schwertschlager dospěli k přesvědčení, že mezi *R. tomentosa* S m. a *R. mollis* S m. (jejíž je *R. mollissima* F r i e s dnes synonymem) je více méně ohraničitelná skupina tvarů přechodních, kterou se nejprve (nesprávně) snažili sdružit s *R. scabriuscula* S m. K této skupině tvarů, která je dnes shrnuta pod subsp. *R. pseudoscabriuscula* R. K e l l.

náleží také Celerinova horaždovická „*R. mollissima*“, a to k její var. *vera* S c h w e r t s c h l.

V herbářích Národního musea jsou, kromě druhé, nedatované položky, sbírané Celerinem (no. 15.322), ještě dvě další s plody, sbírané Čelakovským mladším v srpnu roku 1888 a tedy dostatečný materiál, aby na jeho základě bylo možno dojít k určitému názoru. Nieméně byl bych raději studoval živou rostlinu, poněvadž nynější obraz subsektce *Vestitae* nepovažují za uspokojivý a definitivní. Zejména podivný disjunktivní areál subsp. *R. mollis* (S m.) R. K e l l. et G a m s (od Vel. Britannie po sever. Rusko a od Malé Asie po Persii) vzbuzuje oprávněnou nedůvěru ve správné omezení taxonů a rozřešení jejich vzájemných vztahů v této obtížné skupině.

Jedna položka Celerinova udává naleziště pouze „u Horaždovic“, druhá (etikety k oběma psal Čelakovský st. vlastní rukou!) přesněji „Prácheň u Horaždovic“, v Resultatu (str. 669) uvádí Čelakovský, že druh roste na kopci Práchni v osmi keřích a kromě toho i na kopcích Svidníku (dnes Svitník) a Kostníku (dnes Kozník?). Hledal jsem rostlinu na Práchni už jednou, jako student, asi r. 1921 nebo 1922, ale marně. Mohl jsem si tehdy dokonce prohlédnout také exsiccata ve vlastním Celerinově herbáři, resp. jeho zbytku, chovaném v ubohém stavu, pamatují-li se dobře, na půdě měšťanské školy v Horaždovicích. Tehdejší neúspěch připsal jsem později na vrub nezkušenosti a toužil jsem navštívit udávaná naleziště znovu, zejména poté, když byla nalezena *Rosa pomifera* H e r r m. (*Rosa ciliato-petala* původně M. Biebersteinova, Kochem nesprávně přenesená na západoevropské rostliny, je vlastně *R. pomifera*!) u nedalekých Strakoníc (vide Časop. Národ. musea 116 : 80, 1947).

Leč ani druhá moje návštěva Horaždovicka nevedla po této stránce k cíli. Ačkoliv jsme s řed. Vaněčkem prochodili území mezi Práchní a Rabím dosti zevrubně, nalezli jsme jedině na úpatí Svitníku slabý keřík se dvěma šipky; jeho identita s nálezy a sběry Celerinovými a Čelakovského mladšího je sice nepochybná, mohl jsem naprosto vyloučit, že by běželo o jakoukoliv atypickou formu *R. pomifera* H e r r m., mohl jsem konstatovat, že rostliny horaždovické jsou hodně vzdálené typickému západoevropskému tvaru *R. mollis* S m. (i když už ne tolik jeho žláznatým formám) a že zařazení k *R. tomentosa* S m. subsp. *pseudoscabriuscula* R. K e l l. je správné. Musel jsem však s lítostí konstatovat také, že tato krásná růže, před sto lety patrně v území dosti hojná, skoro vymizela. Vysvětlit to není dobře možno; stanoviště vhodných je dost nejen v celém území, ale i na samé Práchni a Svitníku.

Přehled růží Horaždovicka

Rosa tomentosa S m. subsp. *pseudoscabriuscula* R. K e l l.

var. *vera* S c h w e r t s c h l. (*R. mollissima* var. H. B r a u n in herb. et in L. Čelakovský: Resultate der Botan. Durchforsch. Böhmens im J. 1887 — Sitzungsber. d. kön. böhm. Ges. der Wissensch., Prag 1887 : 633, 669 — non F r i e s).

Na úpatí kopce Svitníku blíže obce Boubína, asi 520 m, jediný slabý keř.

Rosa eglanteria L. je nejhojnějším zástupcem subsektce *Rubiginosae* a vyskytuje se na všech stanovištích jen poněkud druhu přístupných, zejména na vápencích. Keře jsou vesměs robustní, bohatě plodné a v podmínkách oblasti evidentně prospívající. Variabilita není příliš široká, kromě trnitosti.

var. *umbellata* (L e e r s) D u M o r t. je zastoupena tvary s hojnými a silnými, často až přeslenitě uspořádanými, hákovitými trny, s dlouze sbíhavou basí, promíšenými tu a tam na sterilních prutech skupinami tenkých rovných nebo slabě ohnutých ostnů; na dlouhých a silných květonosných větvích jsou ostny někdy pod bohatými květenstvími a vždy (drobnější) na stopkách. — U polní cesty od Hejné k Žichovicům v úseku Hejná—Hůrka, asi 470 m, více keřů;

jihovýchodní svah kopce Spravedlnosti u Rabí, na vápenci; u silnice Horažďovice—Hydčice u kapličky pod Radvankou, asi 460 m, na vápenci.

Na některých individuích ostny na inovacích a pod květenstvím úplně chybějí a zůstávají pouze na stopkách, po případě na basích šípků; jinak jsou rostliny skoro stejné. — Na východním svahu kopce Všech Svatých u Rabí, na vápenci, více keřů; na kopci Svitníku nad vsí Hejnou, asi 570 m.

Třetí typ nejenže skoro ztrácí nezláznaté osténky i na stopkách, ale vyznačuje se ubýváním trnů na všech částech rostliny, robustní ráz rostliny však zůstává, květonosné větve jsou silné, dlouhé, květenství bohaté. — Na jihovýchodním svahu kopce Lišné u Rabí, na vápenci, více keřů; patří sem také jeden z keřů u kapličky pod Radvankou u silnice Horažďovice—Hydčice.

var. *comosa* (Rip.) Du Mort. se typická v okrsku horažďovicko-sušických vápenců nevyskytuje. Nalezl jsem ji až na pastvích na Destnu u obce Velenov blíže Nalžovských Hor, asi 560 m, několik keřů.

var. *microphylla* R. Keller. nepříliš typická u cesty podél Nového rybníka u Nalžovských Hor, asi 500 m.

R. Keller (Synopsis 1931 : 354) zřejmě oceňuje taxon ekologicky („Sicut var. *comosa*, tamen locis saxosis siccisve !!“ a u f. *parvifolia* Ra u : „F. sat frequens praesertim in locis siccis !“ a pod.). Ale zmíněný exemplář roste několik kroků od břehu rybníka a jeho kořeny jistě mohou dosáhnout hladiny spodní vody. Nalezl jsem r. 1951 tuto varietu velmi typickou a dosti hojně rozšířenou v severozápadní části Doupovských hor (vide Časopis Národního musea, odd. přír., 123 : 23). Vzal jsem tehdy několik individuí do kultury, do podmínek docela jiných. Od r. 1952 žijí tyto rostliny, nalezené na výslunných, suchých svazích čedičových kopečků s půdou 5—12 cm hlubokou, v dobře vyhojené zahradní prstí a za dostatku vláhy (některé také v polostínu) v pokusné zahradě zámku v Lužanech u Přeštice a za dobu pěti let se celkem nezmenily. Keře jsou snad trochu větší, větvenější, ale poměrně proporce částí, zejména tenkost větévek a význačná malost listů i plodů zůstává beze změny na všech pěstovaných kusech. Lze tedy právem pokládat var. *microphylla* R. Keller. za taxon, odůvodněný patrně geneticky, a nikoliv za ekologismus, který v něm spatřoval jeho autor. Neznamená to ovšem, že každá malolistá *R. eglanteria* L. je už var. *microphylla* R. Keller.

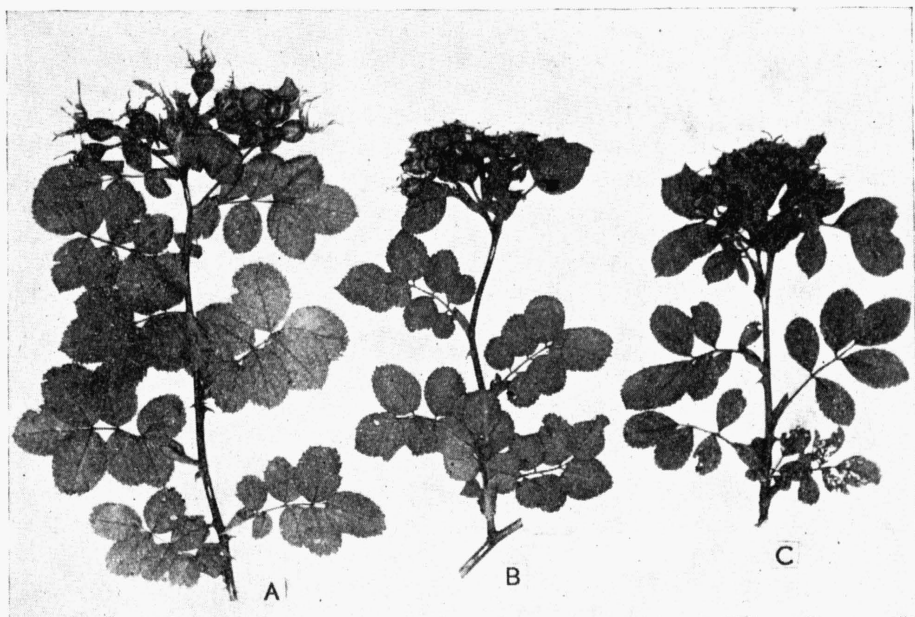

Fig. 1. A — *Rosa eglanteria* L. var. *umbellata* (Leers) Du Mort. B — *Rosa agrestis* Savi var. *pubescens* Rap. × *R. eglanteria* L. var. *umbellata* (Leers) Du Mort. var. *hejnicensis* Klášterský hybr. nov. C — *Rosa agrestis* Savi var. *pubescens* Rap., květonosné větévky keřů z Horažďovicka.

Rosa agrestis Savi

var. *pubescens* Rap. není v okrsku hojná, ale celkem stejnoměrně řídko roztroušená, zpravidla na stanovištích společných s *R. eglantheria*. Většina individuí náleží do blízkosti f. *spathulifolia* (Vukot.) R. Kell. po případě f. *belnensis* (Ozan.) Braun, ale liší se nejen od těchto forem, nýbrž od typického vzhledu druhu vůbec podstatně robustnějším vzrůstem, silnějšími, nejčastěji rovnými i květonosnými větvkami, bohatšími květenstvími, která jsou zhusta trojkvětá, ale často více až mnohokvětá, kdežto jednotlivé květy jsou řídkší; dalším významným rozdílem jsou čnělky, typického sice tvaru druhu, ale u všech individuí okrsku slabě chlupaté.

Rosa agrestis Savi var. *pubescens* Rap. × *R. eglantheria* L. var. *umbellata* (Leers) Du Mort.

var. *hejnicensis* Klášterský hybr. nov.

Frutex robustus, elatus, usque ad 180 cm altus, haud compactus, longe ramosus, homoecanthus. Turiones alti, recti, inferne disperse aculeis validioribus subcurvatis, superne minoribus paupere armati vel inermes, remote foliati. Rami longi, subrecti, remote foliati disperse aculeis minoribus subfalcatis vel arcuatis armati usque inermes, ramuli floriferi longi, recti, remote foliati, inermes vel paucis aculeis validioribus falcatis armati.

Folia in turionibus et ramulis floriferis mediocria usque magna, 60–110 mm longa, in turionibus praevalenter 7 – foliolata, in ramulis floriferis saepius 5 – foliolata, in ramis et ramulis sterilibus mediocria usque parva, 32–60 mm longa, nunc 7 –, nunc 5 – foliolata; stipulae sat latae auriculis haud longis acutis vel subacuminatis supra saepe glabrescentes et eglandulosae, subtus dense pubescentes et crebre glandulosae, margine dense glanduloso-ciliatae; rhachis dense pubescens, crebre glandulosa et subtus aculeolis, saepe numerosis, armata, foliola rotundato-ovata veletiam suborbicularia, basi rotundata, apice breve acuta vel, rarius, subacuminata, margine dupliciter usque compositae serrata (serratura in foliolis maioribus aperta, denticuli glandulosi), utrinque dense pubescentia, subtus crebre glandulosa.

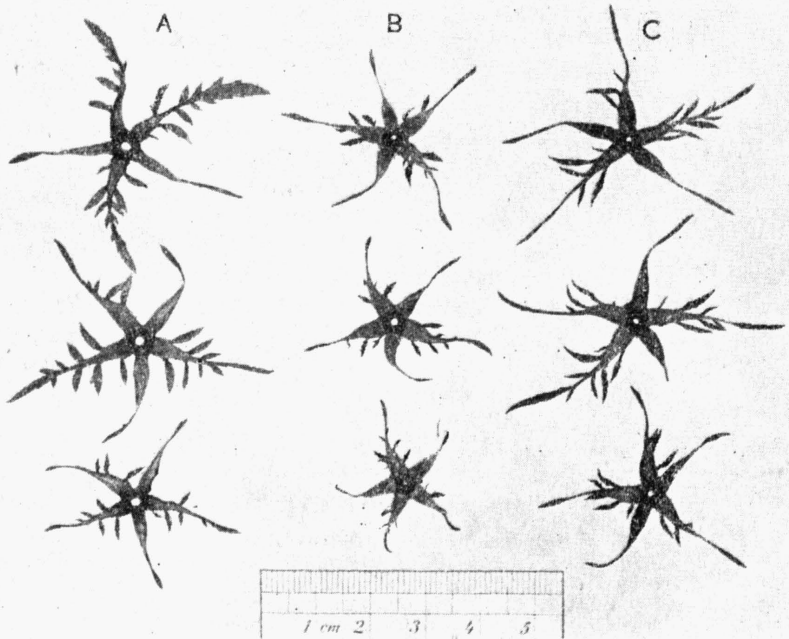

Fig. 2. Kališní cípy květů keřů z Horažďovicka. A — *Rosa eglantheria* L. var. *umbellata* (Leers) Du Mort. B — *Rosa agrestis* Savi var. *pubescens* Rap. × *R. eglantheria* L. var. *umbellata* (Leers) Du Mort. var. *hejnicensis* Klášterský hybr. nov. C — *Rosa agrestis* Savi var. *pubescens* Rap.

Inflorescentia pluri — usque multiflora, rare flores solitarii, pedunculi mediocri longitudinis (6—14 mm), nunc crebrius, nunc pauperius, saepe dense (sed numquam paupere) setis glanduliferis obsiti, pseudocarpia typice parva, 7—12 mm in diam., calva, cum achaeniis 4—16; sepalia breviter, exteriora pinnis sparsis, rarius numerosioribus, angustis, in dorso et margine saepe (non semper) glandulosa, intus et margine omnia, extus praecipue interiora tomentosa, ad maturitatem partim reflexa vel subreflexa, partim patentia, rarissime suberecta, post colorationem pseudocarpiorum caduca; discus planus, receptaculi ostium subangustum, styli breves, sed capitulum ostium tegentem non formantes, dense pilosi usque lanati.

Bohemia meridionalis: In monte Svítník supra vicum Hejná, haud procul ab oppido Horažďovice, circa 570 m; in declivi montis Lišná ad ruinam arcis Rabí, solo calcareo. Typus in herbario Musei Nationalis Pragae, no. 167.571.

Od místních tvarů *R. agrestis* S a v i var. *pubescens* R a p. se liší okrouhlejšími tvarem lístků a jejich otevřenější serraturou, stopkato-žláznatými stopkami květními, kališními cípy často žláznatými na hřbetě, širším kanálkem čnělečným a krátkými nebo jen maličko prodlouženými, hustě chlupatými až vlnatými čnělkami.

Od horažďovických forem *Rosa eglanteria* L. var. *umbellata* (Leers) Du M o r t. se však liší stejnotrností, po případě úplnou beztrností, zejména na květonosných větévkách, podlouhlejšími tvarem lístků nahoře špičatých a jejich ostřejší zubatostí, hustým, často skoro plstnatým oděním vřeten a lístků, kališními cípy delšími a přívěsky užšími, po odkvětu zpět ohnutými nebo nejvýš rozestálými, zřetelně užším čnělečným kanálkem.

Rozeznat a popisovat u růží křížence bez bastardačního experimentu, po př. bez podrobného cytologického studia, je velmi nesnadné a snad odvážné. Ačkoliv jsem se za svého studia růží setkal s více primárními kříženci a ještě častěji s rostlinami, které jsem pokládal za nepřilíš vzdálené potomky takového křížení, nepopsal jsem dosud ve svých příspěvcích ani jediného, protože jsem to vždy pokládal za podnikání velmi pochybné ceny u rodu, jehož síťovitá stavba a vývoj jsou celé patrně výsledkem hybridisace.

Případ, který jsem právě popsal, je poněkud odlišný. Oba předpokládaní rodiče se objevují v okrsku více méně v jediném tvaru, v jediné varietě, tak výrazně od sebe odlišeni, že přechodné tvary jsou nápadné na první pohled; odchylují se právě v základních druhových znacích od obou rodičů, takže je vůbec nelze zařadit do okruhu variability dnes známé, ani jednoho, ani druhého, ledaže by mohly být popsány jako nová varieta, ale pak by bylo bezpodmínečně nutno rozšířit diagnosu druhu, pozměnit jeho systematický obraz a přebudovat síť vztahů jeho vnitřních taxonů. Poněvadž se nově objevené difference týkají právě nejcharakterističtějších znaků, znamenalo by to jen další zamlžení rozdílů a vztahů už tak dost nejasných. Proto jsem se rozhodl popsat tato nové tvary jako hybridy. Bude-li možno provést časem experiment nebo alespoň podrobné cytogenetické vyšetření, jistě je provedu.

Vskutku jsem přesvědčen, že na Horažďovicku došlo ke zkrřížení *R. eglanteria* a *R. agrestis* před nějakou, ne příliš dávnou dobou. Tvary *R. eglanteria* jsou v tom území méně variabilní než jinde a *R. agrestis* var. *pubescens* je — pokud u růží vůbec možno — všude velmi vyhraněným a málo měnlivým tvarem. Popsaná individua var. *hejnicensis* nejsou patrně primárními kříženci, nýbrž už potomky plodného primárního křížence, kteří se navzájem přece jen liší, přibližující se vnější podobou tu k jednomu, tam k druhému druhu, byť v rozmezí dosti úzkém.

Mám dokonce pochybnosti o čistotě některých dalších horažďovických individuí jak z *R. eglantheria*, tak zejména z *R. agrestis*, u nichž ten či onen jednotlivý znak (u první hlavně plstnatě pýřité odění listů, u druhé chlupaté čnělky a rozestálé kališní cípy) pojednou vybočí poměrně daleko z rámce normální variability.

Kříženci mezi těmito dvěma druhy byli dosud pozorováni docela výjimečně. Nález M. Schulzův ($\times$ *R. Maasii*) u Jeny je rostlina už podle popisu zcela nepodobná a také Vaccariho nález označený posléze R. Kellerem jako f. *valdo-stana* se podstatně liší od var. *hejnicensis*. Nicméně stojí za povšimnutí, že také u obou těchto předchozích nálezů běželo o rostliny plodné.

Rosa elliptica Tausch

var. *typica* Christ

f. *rhomagensis* R o u y — Na úbočí kopce Kněžský vrch nad vsí Hejnou, v křovinatém remízku v polích. Na jihovýchodním svahu kopce Spravedlnost u zříceniny Rabí, na pastvině, vápence.

f. *lugdunensis* (Dés.) B o r b. — Na východním úbočí kopce Všech Svatých blíže zříceniny Rabí, na vápenci. — U polní cesty mezi obcemi Hejnou a Žichovicemi v úseku Hejná—Hůrka, asi 470 m. — U cesty v Mezihoří na úbočí kopce Pučanky nedaleko vsi Hejně.

f. *Argus* G a n d o g. — V křovinách u cesty mezi obcemi Hejnou a Žichovicemi, nedaleko Hejně.

var. *Klukii* B e s s. — ale s letorosty, větvemi i větévkami bez trnů, listy většími (až 50×30 mm!), s šípky kulovitými. — Vzácně na mezi na úbočí Kněžského vrchu nad Hejnou.

Rosa canina L. je ze všech druhů v území daleko nejhojnější, ale její variabilita je při tom jen málo rozvinutá, pohybuje se skoro výhradně v rozmezí variet *transitoria* R. K e l l a *dumalis* B a k e r a také u těch jen ve tvarech nejobvyklejších, málo žláznatých. Některé exempláře, zejména ony blízké f. *montivaga* (Dés.) B o r b. naznačují nepravidelně postavenými, někdy skoro rozestálými kališními cípy (alespoň na části šípků) vztahy k *R. subcanina* H a y e k. Nápadný je velmi řídký výskyt tvarů jednoduše zubatých.

var. *lutetiana* (Lem.) B a k e r

f. *nitens* D e s v. — Na mezích a remízkách na úbočí Kněžského vrchu nad vsí Hejnou.

f. *separabilis* (Dés.) R o u y — V těchže místech jako předešlá, málo výše.

f. *submyrtilus* B r a u n — U silnice Horažďovice—Hydčice, blíže kapličky pod Radvankou, asi 460 m, na vápenci.

var. *hispidula* (Ri p. p. p.) C h r. — Mez na úpatí Kněžského vrchu nad Hejnou, blízko posledních domů obce; forma jen málo chlupatá, na větenu listů a na hlavních nervedech některých listků nejnižšího páru; sterilní větévky povšechně lysejší.

var. *transitoria* R. K e l l.

f. *globularis* (F r a n c h e t) C r é p. — Na mezi pole u silnice nad Nalžovskými Horami směrem k Velenovům, asi 500 m; ale s kratšími plodními stopkami. — Na mezích polí na úbočí kopce Pučanky u Hejně; na listech sterilních větévek jsou však větvena slabě pýřitá, takže se blíží f. *mixta* R. K e l l.

f. *procera* R. K e l l. — Na mezích na úbočí Kněžského vrchu nad vsí Hejnou. — V křovinách remízku u silnice mezi Nalžovskými Horami a Velenovy, na žule, asi 530 m.

f. *spuria* (P u g.) B o r b. — Mezi žulovými balvany u silnice mezi Nalžovskými Horami a Velenovy, asi 530 m; ale méně zbarvená a se šípkami $\pm$ kulovitými.

f. *frondosa* (S t e v.) B r a u n. — Na východním svahu kopce Všech Svatých blíže zříceniny Rabí, na vápenci. — Na pasece u vsi Karlovců blíže Hejně, několik keřů.

f. *montivaga* (Dés.) B o r b. — Na severovýchodním úbočí kopce Všech Svatých u zříceniny Rabí, na vápenci; ale s trny zakřivenými, lypsými větveny listů a šípkami typicky kulovitými. — Po celém svahu Kněžského vrchu nad vsí Hejnou více keřů porůznu.

f. *veridicata* (P u g.) R. K e l l. — Na okraji lesa na úbočí kopce Svitníku nad Hejnou; ale skoro úplně beztrná, listy širší, čnělky jen slabě prodloužené.

f. *aciphylla* (R a u) L i n d l. — Na jihovýchodních svazích kopce Lišná u Rabí, na vápenci; ale s prodlouženými květonosnými větévkami — a podobně hojněji u vsi Žichovic.

f. *semibiserrata* B o r b. — Na pasece u obce Karlovců nad Hejnou, několik typických keřů. — Na úbočí kopce Pučanky na okraji lesa v Mezihoří, méně typická. — Na okraji lesa mezi železniční tratí a řekou Otavou, pod Hůrkou u Hejně.

f. *saxicola* S c h w e r t s c h l. — Na jihových. svahu kopce Lišná u zříceniny Rabí, na vápenci.

var. *dumalis* Baker

f. *sphaeroidea* (Rip.) Borb. — Na okraji lesa na východním úbočí kopce Prácheň u Horažďovic, asi 470 m. — Na mezích polí na úbočí Kněžského vrchu nad vsí Hejnou.

f. *syvularum* (Rip.) Borb. — V křovinách u silnice mezi Nalžovskými Horami a Velenov, asi 530 m, na žule; ale s trny zakřivenými až ohnutými, kališními cípy na okraji nezláznatými a šípky skoro kulovitými.

f. *oreades* (Cott. et Cast.) R. Kell. — Na východním svahu kopce Všech Svátých u Rabí, na vápenci; ale liší se většími, silnějšími trny.

f. *sarmentosa* Braun. — Při vrcholu kopce Svitníku nad Hejnou, asi 580 m. — Na okraji paseky na hřbetě kopce Pučanky nad Hejnou, na vápenci, několik keřů v polostínu.

f. *racemulosa* Braun. — V křovinách u silnice mezi Nalžovskými Horami a Velenov, asi 530 m, na žule; ale s listky nepravidelné velikosti, od malých až po velké, se šípky širšími a čnělkami prodlouženými.

f. *innocua* (Rip.) Borb. — Na jihovýchodních a východních svazích kopce Lišná u zříceniny Rabí, na vápenci, více skoro zcela shodných keřů; ale s přibližně dozrálými šípkami široce vejčitými až široce elipsoidními.

f. *squarrosa* (Rau) Ser. — V remízku u silnice mezi Nalžovskými Horami a Velenov, na žule, asi 530 m a nedaleko v remízcích mezi poli k Destnu vícekrát; ale vesměs tvary s málo trnitými osami a slabými trny, s terčem skoro plochým.

f. *glauca* (Rip.) Braun. — Na jihovýchodním úbočí kopce Lišná u zříceniny Rabí, na vápenci; v území nikdy typická, ale se středně velkými listky a vejčitými šípkami dosti hojná.

Rosa dumetorum Thuill.

var. *platyphylla* (Rau) Chr.

f. *platyphyloides* (Des. et Rip.) Borb. — Na pasece u vsi Karlovců nad Hejnou, asi 580 m, jediný keř.

f. *globata* (Des.) Rouy. — Na mezi blíže cesty v polích mezi obcemi Karlovci a Hejnou, asi 580 m. — Na úbočí Kněžského vrchu, na kraji lesa nedaleko Hejné — a také jinde mezi Práchní a Svitníkem, ale velmi pořídku.

f. *semiglabra* (Rip.) Borb. — Na mezi v polích nad Otavou pod zříceninou Rabí, jediný keř.

var. *Thuillieri* Chr.

f. *solstitialis* (Bess.) Borb. — V křovinách remízku u silnice mezi Nalžovskými Horami a Velenov, asi 530 m, na žule. — U cesty v Mezihoří na úbočí kopce Pučanky nedaleko Hejné.

Rosa vosagiaca Desp. — V okrsku mimořádně málo variabilní, ačkoliv dosti hojně roztroušená. Okruh typických, jednoduše zubatých forem chybí úplně, právě tak jako okruh forem žláznatých.

var. *complicata* (Gren.) Schinz et Kell. — Na mezích a remízkách na úbočí Kněžského vrchu nad vsí Hejnou dosti hojně, často se zlistnatělými kalichy (v různém stupni). — Na jihovýchodních svazích kopce Spravedlnosti u zříceniny Rabí, na vápenci. — Na jižním a jihovýchodním svahu kopce Lišná u Rabí, na vápenci. — U cest mezi Vsí Hejnou a Žichovicemi, asi 470 m, více keřů. — U silnice vedoucí od Horažďovic přes kopec Prácheň. — Na mezích polí a v remízkách nad Nalžovskými Horami v okolí silnice k Velenovům, asi 500 m a výše, vícekrát.

var. *laxior* Rouy

f. *vallium* Gerard. — Na pasece blíže vsi Karlovců nedaleko Hejné; ale šípky kulovité až smačkle kulovité.

var. *caballicensis* (Pug.) Bur. et Gr. — Na mezi pole na úbočí Kněžského vrchu nad Hejnou, jedině individuum.

Rosa subcanina Hayek

var. *macrodonata* Klášterský var. **nová**

Frutex mediocri magnitudinis (140 cm altus), haud dense ramosus et foliatus, aculeis subcurvatis vel falcatis validioribus haud numerosis, in ramulis floriferis saepe sub internodiis geminatis, ceterum sparsis. Folia 5-foliolata, glaberrima, eglandulosa, in rhachide saepissime aculeolis flavescensibus sat copiosis, usque ad costam transeuntibus, obsita. Foliola late elliptica vel late ovata, basi et apice acuta, vel basi rotundata, in foliis mediis ramulorum sat magna (30–41 mm longa et 22–30 mm lata), simpliciter serrata, dentibus haud numerosis (in uno latere folioli terminalis solum 9–12 dentes), magnis, acutis usque subacutiuseulis. Pedunculi calvi, pseudocarpis globosis ± aequilongi. Sepala pinnatifida haud longa, eglandulosa post anthesin reflexa, postea patentia, longe persistentia, discus breve conicus, styli sublongati, dense pilosi usque villosi.

Bohemia merid.: In declivibus austro-orientalibus montis Spravedlnost, ad ruinam arcis Rabí, haud procul ab oppido Horažďovice, solo calcareo, sparsa.

Typus in herbariis Musei Nationalis Pragae, no 167.572.

Varieta náleží povšechně do okruhu var. *veridica* Sch wertschl., ale liší se od ní a ode všech forem do tohoto okruhu zpravidla zařazovaných, nápadnou, význačně jednoduchou serraturou, s velmi malým počtem velkých zubů. U středních (nejvyvinutějších) listů větévek mají terminální (liché) lístky pouze 9–12 velkých, jednoduchých zubů po každé straně. Průměrná čísla jsou ještě jednodušší: u III. listu 10.1, u IV. 10.8, u V. 11.0 a u VI. (pokud je) také 11.0 zubů. Poměr počtu zubů k délce lístku je u III. listu 2.1, u IV. 3.1, u V. 3.0 a u VI. 2.9. Tytéž hodnoty měřené na typickém exempláři var. *veridica* Sch wertschl. z Doupovských hor (Klásterský 1952) dávají: 14–18 zubů na terminálních lístečích, které však jsou značně menší (kratší), takže rozdíl je značný; u III. listu je průměrný počet zubů 14.9, u IV. 15.6, u V. 16.0 (list VI. nebývá vyvinut, nebo už jen v pololistenovém tvaru); poměr počtu zubů k délce lístku je u III. listu 1.6, u IV. 1.5 a u V. zase 1.6. Rozdíl je tedy dobře patrný, a protože stejný tvar a číselné poměry serratury na témež keři i na různých keřích v určitých topografických celcích jsou velmi stálé, pokládám tuto novou varietu za oprávněnou jednotku. Ale vyznačuji ji i pětičetné listy, u var. *veridica* skoro důsledně sedmičetné a hojná trnitost větvena, která se sice objevuje častěji v okruhu variet žláznatých, ale skoro nikdy u tvarů bezžlázných, jako jsou naše rostliny.

var. *subcomplicata* R. Kell. — Na skalce u paseky na kopci Pučance nad vsí Hejnou, nedaleko pod hřebenem, na vápenci; forma *diversa*, ramis ramulisque *bruneis*, aculeis turionum basi longe decurrentibus (basi $18 \times 3-24 \times 4$ mm), *compressis*, haud longis, subtriangularibus apice acuminato — arcuatis; ramorum ramulorumumque numerosis, parvis, curvatis, basi longe decurrentibus; foliolis mediocribus usque parvis, late ellipticis vel ovatis utrinque acutis (vel apice breve acuminatis), glaberrimis, imperfecte biserratis,

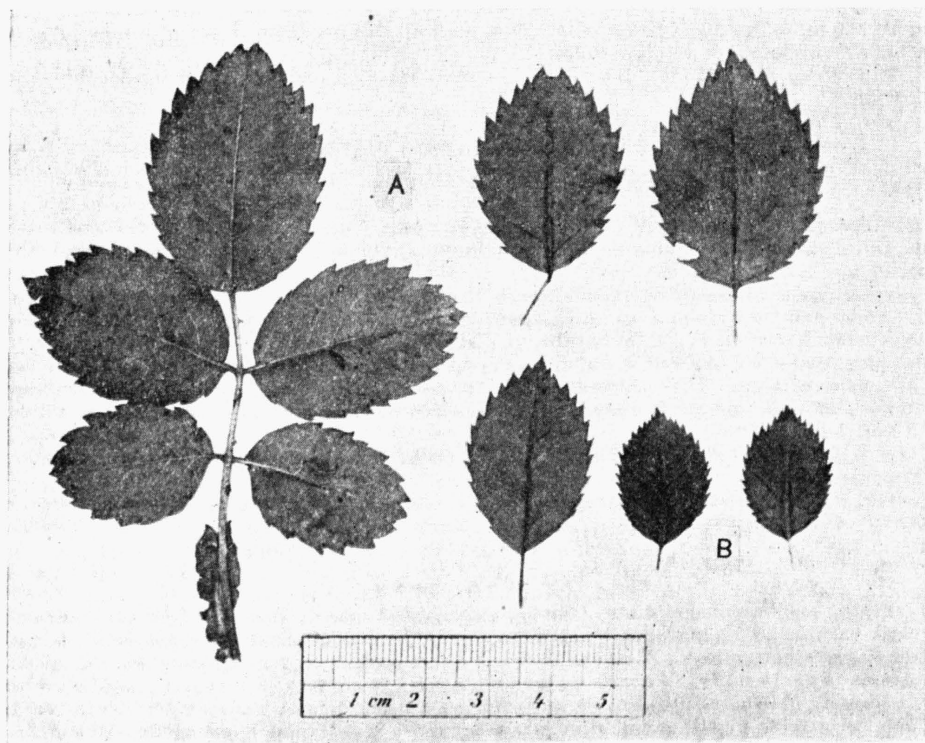

Fig. 3. A — *Rosa subcanina* Hayek var. *macrodonta* Klásterský var. nova (z keře na kopci Spravedlnosti u Rabí na Horažďovicu). B. — dva lístky *Rosa subcanina* Hayek var. *veridica* Sch wertschl. z Doupovských hor (k srovnání).

dentibus densis parvis (in foliolis turionum acutissime acuminatis, acuminibus divergentibus); pedunculis pseudocarpiis globosis vel subglobosis aequilongis vel paulo longioribus, discis subconicis, stylis pilosis.

In forma typica varietas in regione non occurrit.

f. *Traversii* Rossi et R. Kell. — Na Kněžském vrchu nad vsí Hejnou na okrajích lesa a u cest; ale vesměs skoro bezžlázá, s čnělkami prodlouženými a chlupatějšími.

var. *umbellata* R. Kell. — Na okraji lesa a v remízku v polích na Kněžském vrchu nad vsí Hejnou, zřídka.

var. *Kaufmannii* Schwertschl. — Tamtéž jako předechozí, ale hojnější. — Na pasece u vsi Karlovečů nedaleko Hejné; a berantní forma s většinou kalichů zlistnatělých v různém stupni.

var. *vallis-fagorum* Schwertschl. — Pastvinná stráň na Destnu u Velenov blízce Nařžovských Hor, asi 560 m; ale s krátkými stopkami a poněkud protaženými čnělkami. — Na jihovýchodních svazích kopce Spravedlnosti u Rabí, na vápenci — i jinde dosti často v málo odlišné podobě.

var. *raronensis* R. Kell. a

var. *acutiformis* (Braun) R. Kell. — Na pasece na vých. svahu Pučanky u vsi Hejné na vápenci. — Vyskytují se však v celém okrsku roztroušeně, většinou pospolu a zpravidla v mezifórmách, se kterých je malý rozdíl v plodech zcela setřen. Jako variety jsou tyto tvary sotva oprávněně, alespoň ve svém dnešním vymezení. Ve zvláště typických tvarech, které jsou však vzácné, se var. *acutiformis* silně blíží k *R. vosagiaca* Fries.

var. *diodus* R. Kell. — Na jihovýchodním úbočí kopce Lišné u zříceniny Rabí, na vápenci; ale s listeny zelenými, kratšími stopkami, plochým diskem a vlnatými čnělkami. — V křovinách remízku u silnice mezi Nařžovskými Horami a Velenovy, na žule, asi 530 m; ale hojněji drobně trnitá, se šípky hruškovitými, s kalichy, alespoň některými, polovztyčenými, s vlnatými čnělkami; tvar celkem ukazuje na blízký vztah k *R. vosagiaca* Fries.

Rosa coriifolia Fries

var. *typica* Chr. — Na kopei Práchni u Horažďovic, asi 490 m; ale serratura lístků ukazuje už k var. *frutetorum* (Bess.) Borb.

var. *frutetorum* (Bess.) Borb. — U cesty v polích pod lesem na úbočí kopce Pučanky u Hejné, více keřů. — V křovinách remízku u silnice mezi Nařžovskými Horami a Velenovy, asi 530 m, na žule — a jinde v celém okrsku dosti často, ve formách lišících se nepodstatně stupněm trnitosti a tvarem lístků.

var. *monopleurotricha* R. Kell. — Na polních mezích nad Nařžovskými Horami u silnice směrem k Velenovům, asi 500 m; v celém okrsku jediný odlišnější tvar tohoto druhu, který jsem viděl.

Rosa subcollina Hayek

var. *dimorphocarpa* (Borb. et Braun) R. Kell. — U polní cesty od Hejné do Žichovic, v úseku Hejná-Hůrka, asi 470 m. — V křovinách remízku u silnice mezi Nařžovskými Horami a Velenovy, asi 530 m.

Adresa autora: Dr Ivan Klášterský, Geobotanická laboratoř ČSAV, Průhonice u Prahy. — Došlo 12. XII. 1956.